

Шевчук Олександр Олександрович,
доцент кафедри забезпечення фінансової
безпеки та фінансового розслідування
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

КОРУПЦІЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ: ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Проблема корупції за роки незалежності України наскрізь пронизала всі сфери суспільного життя та залишається однією з найактуальніших проблем сучасності. Її вияви витісняють правові й етичні норми, поступово перетворюючись на норму суспільної поведінки. У Законі України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» від 14 жовтня 2014 року № 1699-VII зазначено, що розв'язання проблеми корупції є одним із пріоритетів для українського суспільства на сучасному етапі розвитку держави.

Подолання корупції в освітній сфері є надзвичайно актуальною проблемою. Її розв'язанню має сприяти активна антикорупційна діяльність, належне законодавче забезпечення, рішучі дії владних структур, керівництва держави й учасників освітнього процесу. Важливим інструментом у цьому напрямі став Закон України «Про вищу освіту», прийнятий Верховною Радою України 1 липня 2014 року й підписаний Президентом України 1 серпня 2014 року.

Одним з найістотніших чинників подолання корупції є ставлення населення до цієї проблеми. За результатами досліджень, проведених в Україні протягом останніх років, понад половина населення схильна до вчинення корупційних правопорушень, якщо це може сприяти розв'язанню проблеми.

Основні причини виникнення корупції у вищих умовно можна об'єднати в три групи:

1) об'єктивні причини, до яких належать низький рівень заробітної плати освітян, обмежена кількість місць на бюджетну форму навчання, насамперед за престижними спеціальностями або в рейтингових вищих навчальних закладах, недосконалість законодавства, спрямованого на запобігання та протидію корупції;

2) суб'єктивні причини, а саме: розчарування й апатія з боку викладачів до освітнього процесу, який є ускладненим відповідно до вимог Болонської системи і не забезпечує достатніх матеріальних винагород; відсутність пошани до викладацької роботи з боку студентів; замовчування студентами випадків давання і вимагання грошової чи іншої матеріальної винагороди;

3) об'єктивно-суб'єктивні причини, зокрема: відпрацьовування особою витрат у зв'язку із влаштуванням на викладацьку роботу, недостатні правові та соціальні гарантії захисту освітян.

Корупція у вищих навчальних закладах умовно передбачає кілька етапів.

Перший етап – під час вступу. Цю проблему було розв'язано шляхом запровадження системи ЗНО, яка забезпечила досить хороші результати спочатку, але згодом її було змінено, тому вона втратила ефективність, хоча корупційні процеси на етапі вступу до ВНЗ стримувала).

Другий етап – під час освітнього процесу. Це найбільш неконтрольований етап поширення корупційних схем. Основною проблемою є байдужість і вигідність цього явища для студентства. На рівні освітнього процесу корупцію спричиняє неякісне викладання, суб'єктивне оцінювання та незацікавленість студентів у здобутті знань.

Протидія корупції у ВНЗ залишається неефективною внаслідок відсутності якісного моніторингу вступу до вишу, складання екзаменаційних сесій, а також незацікавленості студентів і викладачів у протидії корупційним виявам.

Третій етап – завершення навчального процесу, післядипломна підготовка, здобуття наукових ступенів і вчених звань.

З-поміж шляхів подолання ситуації, що склалася, слід виокремити такі:

1) підвищення цінності вищої освіти, а також якості навчання (це не тільки позначиться на корупційній складовій, а й забезпечить високий рівень фахової підготовки спеціалістів, що будуть випускатися з вищих навчальних закладів);

2) громадська протидія корупції у ВНЗ має передбачати постійний моніторинг освітнього процесу профільними

громадськими організаціями та спонукання студентів і викладачів до активнішої позиції у протидії проявам корупції у вишах;

3) необхідно посилити відповідальність за корупційну діяльність, а також підвищити якість соціального захисту викладачів;

4) засобами протидії корупції на рівні системи вищої освіти є модифікація системи державного замовлення з метою узгодження її з вимогами ринку, оптимізації кількості ВНЗ шляхом перегляду критеріїв ліцензування й акредитації та формування в студентів почуття академічної гідності;

5) зміни в освітньому процесі мають передбачати запровадження системи зовнішнього оцінювання знань студентів паралельно з удосконаленням критеріїв внутрішнього оцінювання, формування стимулів для викладачів відмовлятися від корупційних практик і заохочення студентів до здобуття реальних знань під час навчального процесу.

Загалом викорінення основних причин поширення корупції у ВНЗ можливе лише за активної співпраці державних органів і громадськості.

Шульга Андрій Михайлович, професор кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ЗЕМЕЛЬНА СФЕРА УРАЖЕНА КОРУПЦІЄЮ: КОНСТАТУВАННЯ ФАКТУ

Земельна реформа, що триває в Україні, спрямована, передусім, на впорядкування правовідносин, які сформувалися у сфері земельної власності та землекористування. На переконання Президента України, земельна реформа усуне корупційні чинники в земельних правовідносинах і створить умови для ефективного використання земель сільськогосподарського призначення та підніме виробництво на селі. Головна мета земельної реформи – це стимулювання аграрного сектору економіки України.